

Magyarország biztonsági környezete, biztonság- és védelempolitikája a 21. században

Kelet-Közép-Európa és Magyarország biztonsági környezete a kétpólusú világrend megszűnését követően:

Magyarország és a kelet-közép-európai térség országainak biztonsági és geopolitikai környezete a kétpólusú világrend széthullása és a rendszerváltások következtében alapvetően átalakult, amely a régió országainak biztonság- és védelempolitikáját is alapvetően megváltoztatta. **Ahogy Tóth András rámutat, két folyamat, az európaizálódás és a renacionalizálódás határozta meg ezen országok biztonság-és védelempolitikáját 1989-1990 után.** Ez egyrészt azt jelentette, hogy a térség országai az európai/nyugati politikai értékeken alapuló demokratikus jogállamok és piacgazdaságok kialakítását és az euro-atlanti szervezetekbe (Európa Tanács, EU, Nyugat-európai Unió, NATO) való integrációt tűzték ki külpolitikájuk alapvető prioritásaiként. Másrészt megkezdődött a saját nemzeti érdekeik és önálló kül- és biztonságpolitikájuk megfogalmazása.

A két folyamat az érintett országok esetében eltérő mélységben és intenzitásban zajlott. Amíg az önálló államisággal rendelkező országok esetében többnyire „csak” a demokratikus jogállam és a piacgazdaság megteremtése, a kül- és biztonságpolitika nemzeti alapokra helyezése történt, majd az euro-atlanti szervezetekbe való integráció, addig a felbomló föderatív államok esetében (SZU, Csehszlovákia, Jugoszlávia) a belső integráció, a nemzeti integráció – adott esetben fegyveres konfliktusok kísérete – megteremtése előzte meg az euro-atlanti integráció felé tett lépéseket.

A SZU széthullása és a rendszerváltás gazdasági, szociális következményei a kelet-közép-európai államokban is rávilágítottak arra, hogy a nemzeti biztonság hagyományos katonai és külpolitikai dimenzióján kívül más biztonsági szektorok kihívásaival is szembe kell nézniük (gazdasági, társadalmi biztonság, később környezeti biztonság). A rendszerváltás ugyanis jellemzően hosszan elhúzódó gazdasági, szociális és közbiztonsági kihívást keletkeztetett.¹

¹ Tóth András: A Magyar Köztársaság geopolitikai környezete az új évezred kezdetén. A térség történelmi, földrajzi és civilizációs adottságai, a tágabb környezet biztonsági hatása In: Deák Péter (szerk.): *Biztonságpolitikai kézikönyv* Osiris Kiadó Budapest, 2007 315-316.

Szintén Tóth kifejti, Magyarország – és a térség országai – előtt elvileg több kül- és védelempolitikai opció állt a széthulló kétpólusú világrendben:

- 1) **a keleti opció:** A SZU-val/Oroszországgal való – módosított formájú és tartalmú – szövetség fenntartása. Ez a legtöbb ország számára nem volt valós politikai opció, hiszen céljuk éppen a szovjet/ orosz érdekszférából való kikerülés volt. Azonban mégsem csupán elméleti opció volt, hiszen a meciari Szlovákia 1993 és 1998 között, valamint a milosevici Jugoszlávia 1991- és 2000 között is emellett kardoskodott.
- 2) **a semlegesség opciója:** komoly politikai nosztalgia volt tapasztalható a kelet-közép-európai politikai elit egy részében a semleges kül- és biztonságpolitikával kapcsolatban. A kétpólusú világrendben azonban a semleges státusz vesztett a jelentőségéből, hiszen nem volt mi között semlegesnek lenni. Másrészt a semlegességi politikához, azok kritériumainak teljesítéséhez a térség országai szegények voltak, nem tudták teljesíteni, ahogyan azt Ausztria, Finnország, Svédország vagy éppen Svájc tette. A semlegesség egy változata, a nagyhatalmak által garantált semlegesség/biztonság alternatívája főleg Oroszország által forszírozott opció volt. Andrej Kozirjev külügyminiszter és Borisz Jelcin elnök által szorgalmazott elképzelés szerint Kelet-Közép-Európa biztonságát egy Oroszország és Nyugat-Európa, Oroszország és USA közötti egyezmény szavatolta volna, főleg a térség országainak NATO-tagsága körüli vitában merült fel élesen ez az opció orosz részről. Az érintett országok számára elfogadhatatlan szcenárió ezeket az országokat továbbra is csak az európai biztonság tárgyaként és nem alanyaként kezelte.
- 3) **a közép-európai opció:** lényegében egy közép-európai regionális biztonsági struktúra kiépítését jelentette. Az 1990-es évek elejének számos regionális kezdeményezése közül (Quadragonálé 1990, Pentagonálé, Hexagonálé) csak a visegrádi együttműködésnek volt biztonságpolitikai vonatkozása. A regionális kooperáció azonban nem helyettesíthette az euro-atlanti integrációt.
- 4) **a biztonság önálló szavatolásának opciója:** ez a legtöbb ország számára kényszeralternatívát jelentett egy ideig, amit a szovjet blokk szétesése, a nyugati biztonsági intézmények garancianyújtási készségének kezdeti hiánya, a regionális együttműködések kialakulatlansága, a semlegesség gyakorlati kivitelezhetetlensége, valamint a délszláv térség nemzeti-etnikai ellentétei és az ezek mentén kialakult fegyveres összetűzések generáltak. Lényegében ezt képviselte az Antall-kormány által meghirdetett „körkörös védelem” koncepciója is. A biztonság önálló szavatolásának agresszív és offenzív verzióját jelentette a milosevici Szerbia, amely Jugoszlávia szétesését megakadályozandó kezdett (polgár)háborúba.
- 5) **összeurópai kollektív biztonsági rendszer opciója:** ez tulajdonképpen az EBEÉ/EBESZ keretében kialakítandó összeurópai azaz Oroszországot és a

posztszovjet térséget is felölelő struktúra kialakítását jelentette, amely a hidegháború és a SZU széthullása körüli rövid eufórikus időszakban született.

- 6) **az euro-atlanti integráció opciója:** a kelet-közép-európai országok politikai elitje a rendszerváltás utáni pár évben az európai integrációt tartotta elsődlegesnek, főleg, ami a csatlakozás ütemezését jelentette. A NATO-tagság bekerülése a hivatalos biztonságpolitikai stratégiákba (elsősorban Csehország, Magyarország és Lengyelország esetében) azt követően került sor, hogy nyilvánvalóvá vált az EU a bővítés helyett, az integráció mélyítését preferálja. Ekkor 1993-94-ben veszi az USA napirendre bizonyos kelet-közép-európai országok a NATO-tagságát, amely ezt követően nagyon gyorsan realizálódott is 1999 márciusa, majd 2004 márciusa során.²

Magyarország és a NATO:

Magyarország biztonságpolitikai környezetét az elmúlt 25 évben legalapvetőbben az ország 1999-es NATO-csatlakozása befolyásolta. Ahogy több korábbi hazai biztonságpolitikai dokumentum is és a jelenlegi nemzeti biztonsági stratégiai is leszögezte: biztonságpolitikánk egyik alappillére a NATO-tagság.

Magyarországon rendszerváltás utáni első stratégiai dokumentumait az 1993-ban elfogadott Védelempolitikai alapelvek (11/1993. OGY határozat, 1993. március 12.) és a Honvédelmi alapelvek (27/1993. OGY határozat, 1993. április 23.) jelentették. Ezek a stratégiai dokumentumok már egyértelműen azt demonstrálták, hogy Magyarország elkötelezett az európai értékek és intézmények mellett, így célja a stabil biztonsági környezet fenntartása és a viták békés rendezése. Ennek megfelelően a fegyveres erők legitim használatát erős korlátok közé szorították – az ország határain kívül kizárólag nemzetközi szervezetek keretei között és ENSZ-felhatalmazással. Ennek eredményeképpen az 1990-es évek közepére a sikeres biztonság- és bizalom erősítő intézkedések, valamint a régió államai és a páneurópai, illetve euro-atlanti intézmények közötti mélyülő párbeszéd hatására megerősödtek az intézményesített kapcsolatok is.

A NATO római nyilatkozata (1991) és a Partnerség a Békéért program (PfP, 1994) indítása olyan pozitív hajtóerőt jelentettek a térség államai számára, amelyek egyértelmű lehetőségként kínálták fel a fentiek közül az euroatlanti integrációt, amennyiben képesek megfelelni a csatlakozási kritériumoknak. Emellett a délszláv válság jelentette feszültség is azt a késztetést erősítette Magyarországon, hogy a NATO-hoz közeledve igyekezzen megakadályozni a konfliktus eszkalálódását vagy továbbterjedését. Az évtized második felének legfőbb stratégiai kérdése tehát az volt,

² Uo. 318-322.

hogyan és mikor csatlakozhat Magyarország – és a térség több állama – ezekhez a szervezetekhez?

Az új Védelempolitikai alapelvek (1998) elfogadása már teljes mértékben tükrözte a változó prioritásokat, és a megszilárdult, békés regionális kapcsolatokra alapozva az euroatlanti integrációt jelölte meg célként a vonatkozó politikai, gazdasági és katonai kritériumok teljesítésével. Ennek megfelelően folytatódtak a belső átalakulási folyamatok a biztonság- és védelempolitika terén: a fegyveres erőket demokratikus/civil irányítás alá vonták, és elkezdődött az új (NATO) intézményi kultúra elsajátítása, az interoperabilitás követelményeinek teljesítése. Mindezt úgy kellett véghezvinni, hogy a Magyar Honvédséget rendre szorongatták az alulfinanszírozottság és a folyamatosan csökkenő személyi állományból fakadó problémák. A NATO-hoz való közeledés a délszláv válság hatására kölcsönös előnyök mentén gyorsult: míg Magyarország számára kulcsfontosságú volt a határainál dülő fegyveres konfliktus továbbterjedésének megakadályozása és a stabilitás helyreállítása, addig az észak-atlanti szövetségnek válságkezelő tevékenységéhez szüksége volt arra az előretolt utánpótlási bázisra, amit Magyarország jelenthetett. Így a közeledés még annál is gyorsabban mehetett végbe, mint azt sokan akár 1994-ben hitték volna.

A magyar fegyveres erők rendszerváltás utáni első nagyobb méretű külföldi alkalmazására a délszláv háború válságkezelő műveleteiben került sor: 1996-tól az IFOR (Implementation Force) művelet keretében katonai mérnökök vettek részt a boszniai stabilizációban, miközben az ország befogadó nemzeti támogatásban részesítette a NATO erőit (Taszáron). A Balkán stabilizációjában való részvétel 1997-től az SFOR (Stabilization Force), 1999-től a KFOR (Kosovo Force) részeseként folytatódott. A szövetség műveleteiben való részvétel kiterjedt az iraki és az afganisztáni műveletekre is, megerősítve Magyarország szövetségi szolidaritását és a nemzetközi béke és biztonság fenntartása melletti elkötelezettségét.³

Magyarország és az EU közös biztonság- és védelempolitikája:

Magyarország az EU közös biztonság- és védelempolitikáját (KBVP) a NATO mellett az európai biztonság másik pillérének tekinti. 2010 óta bár a magyar külpolitika irányítói deklaráltan is diverzifikálni igyekeztek a magyar külpolitikát – egyrészt területileg (keleti nyitás), másrészt tematikusan is (a külgazdaság jelentőségének növelése a szakkülpolitikán belül, lásd Külgazdasági és Külügyminisztérium) –, a 2012-ben közzétett nemzeti biztonsági stratégia és korábban, 2011-ben a külpolitikai stratégia továbbra is a

³ Csiki Tamás – Tóth Péter: A magyar stratégiai kultúráról In: Csiki Tamás – Tóth Péter: *Magyar biztonságpolitika 1989-2014* Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpont 2014, 29-30.

NATO-t és az Európai Uniót tekinti a magyar kül- és biztonságpolitika főbb vonatkozási pontjainak.⁴

Magyarország lényegében a KBVP elindítása óta – és már az uniós csatlakozást megelőzően is – aktívan részt vesz az Európai Unió polgári és katonai válságkezelési műveleteiben. Kezdetből és nagyobb számú kontingensekkel – egyébként teljes összhangban az ország közvetlen nemzetbiztonsági érdekeivel – támogatta az EU Nyugat-Balkánon indított műveleteit (A Concordia katonai és Proxima polgári művelet Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban, az EUFOR Althea katonai és EUPM polgári missziót Bosznia-Hercegovinában, később 2008-tól az EULEX Koszovót). Ugyanakkor nem csak az ország közvetlen környezetében vállalt részvételt katonai és civil válságkezelési műveletekben, hanem – bár olykor csak néhány fős kontingensekkel – többek között Szomáliában (EUTM Szomália), Maliban (EUTM Mali) és Afganisztánban (EUPOL Afganisztán).

Magyarország az EU KBVP égisze alatt indított műveletekben való részvétel mellett a KBVP megerősítésében is szerepet vállal a politikaterületen jelenleg kialakítás alatt álló szorosabb katonai-védelmi együttműködés, az állandó strukturált együttműködés részeként 24 másik tagállam mellett.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája:

A biztonságpolitika sikerének alapfeltétele, hogy a mindenkori vezetése tisztában legyen az ország nemzetközi környezetével, a nemzetközi rendszerben elfoglalt helyével, reálisan határozza meg az ország céljait, szövetségi rendszerét, potenciális ellenségeit, illetve reálisan vegye számba az ország biztonságát befolyásoló vélt vagy valós fenyegetéseket, továbbá azokat a képességeket, amelyek a fenyegetések elhárításához, a kihívások kezeléséhez szükségesek.⁵

Egy ország nemzeti biztonsági stratégiája – amely **a legfontosabb dokumentum a nemzeti stratégiák rendszerében** – mindezek elsődleges, legalapvetőbb dokumentuma. A nemzeti biztonsági stratégiákkal szemben általánosan elvárt követelményeket az alábbiakban foglalhatjuk össze: a stratégia figyelme terjedjen ki az ország biztonságának és védelmének valamennyi területére; vegye figyelembe az ország potenciális ellenségeinek stratégiai és politikai céljait; az ország reális politikai, gazdasági és katonai helyzetéből és lehetőségeiből induljon ki; békeidőre vonatkozóan csak a nemzetgazdaságnak a biztonság szavatolásához legszükségesebb humán és anyagi

⁴ Uo. 30.

⁵ TÁLAS Péter: A nemzeti katonai stratégia és a magyar stratégiai kultúra. Nemzet és Biztonság. Biztonságpolitika Szemle, 7. évf., 2014/2, 4.o.

forrásaival számoljon; vegye figyelembe az ország szövetségi kötelezettségeit; továbbá tartalmazza az állam alapvető értékeit, érdekeit és céljait, a biztonsági környezet aktuális értékelését, különös tekintettel az érzékelt fenyegetésekre, kockázatokra és kihívásokra, illetve vegye számba az ezekre történő reagálás feladatait és eszközeit is.⁶

A Kormány a 1163/2020 Korm. határozatban hirdette ki Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiáját („Biztonságos Magyarország egy változékony világban”). A stratégiai dokumentum legfontosabb szerkezeti egységei Magyarország biztonsági környezetével, az ország alapvető érdekeivel, szövetségi rendszerével, a kiemelt biztonsági kockázatokkal, az ország biztonsággal összefüggő stratégiai céljaival, valamint a célok eléréséhez szükséges eszközökkel foglalkozó fejezetek.

Magyarország biztonsági környezete

Az ország biztonságpolitikája szempontjából alapvető stratégiai dokumentum világgépe reálpolitikai: a globális biztonsági helyzet romló tendenciájával, Magyarország biztonsági környezete jellemzőinek fokozatos romlásával számol a 2020-as évtizedben, amelynek a fő elemei: a váratlanság, a változékonyság, az összetettség, a hatalmi centrumok közötti növekvő versengés, a globális közjavak újraosztásának szándéka, a klímaváltozás, a szűkebb régióknak geostratégiai kihívásai, a befagyott konfliktusok, a nemzetközi jog csökkenő kikényszeríthetősége, a migráció kiváltó okai és következményei, a túlnépesedés, az erőforrások szűkössege, a fundamentalista vallási irányzatok és a terrorizmus, a válságok átalakuló jellege, a technológiai forradalom és a növekvő digitális és pénzügyi sérülékenységek.⁷

A dokumentum következtetése szerint **a biztonsági környezet változásának mértéke és sebessége egy új világrend kialakulását jelzik,** amelynek kísérő jelenségei:

- A globalizáció következtében tovább nőtt az **államok kölcsönös függősége,** így a globális folyamatok minden ország biztonsági helyzetére kihatnak.
- A **válságok jellege jelentős átalakuláson ment keresztül.** Az államok közötti nyílt háborúkat számos esetben nehezen kategorizálható konfliktusok váltják fel. **Egyre nagyobb teret nyer az aszimmetrikus és a hibrid hadviselés,** amelyek révén feltörekvő vagy újra megerősödő államok, illetve nem állami szereplők katonai és nem katonai eszközök változatos kombinációját alkalmazva kívánják érvényesíteni érdekeiket, sokszor leplezett módon. **Ez a fajta hadviselési módszer elmosza a béke és a háború közötti éles határvonalat,** nehezen áttekinthető, a háborús küszöb alatti, „szürkezónás” átmeneti állapotokat alakítva ki.

⁶ CSIKI Tamás: A stratégiai dokumentumok rendszere. Nemzet és Biztonság. Biztonságpolitikai Szemle, 1. évf., 2008. szeptember 76-78.o.

⁷ A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról Magyar Közlöny 2020. évi 81. szám 2105.o.

- **Fokozatosan erősödik a különböző globális és regionális hatalmi centrumok közötti versengés.** A hatalmi vetélkedés mindinkább kiterjed a globális közjavakra is: fokozódó küzdelem folyik a nemzetközi vizek és az ott található erőforrások, az északi sarkvidék és a világűr ellenőrzéséért, valamint a kibertér dominanciájáért.
- **Felértékelődött a biztonság katonai eleme.** Az euroatlanti térség biztonságára kihívást jelentő állami szereplők erőteljes ütemben növelik katonai kiadásaikat és képességeiket, míg a nem-állami szereplők növekvő mértékben tesznek szert stratégiai csapásmérő képességekre. **Egy Magyarország vagy szövetségesei ellen irányuló fegyveres támadás jelenleg kevésbé valószínű, de a romló általános biztonsági környezetben és egyes szomszédos régiók biztonságának nagyfokú törékenysége miatt nem lehet figyelmen kívül hagyni a hagyományos konfliktusok kialakulásának, vagy váratlan támadás bekövetkezésének lehetőségét Magyarország közvetlen környezetében sem, ideértve a szövetségeseinket érő, az Észak-atlanti Szerződés 5. cikke hatálya alá tartozó helyzeteket is.**
- A dokumentum Oroszország megnevezése nélkül ugyan, de utal a 2014-es ukrajnai eseményekre (Krím annexiója, orosz beavatkozás Kelet-Ukrajnában), és azok következményeire. **A nemzetközi jogot figyelmen kívül hagyó nagyhatalmi törekvések Európa és közvetve hazánk biztonságát is megkérdőjelezhetik. Az agresszióval kikényszerített területszerzés alapjaiban változtatta meg biztonsági környezetünket, jelentősen megnövelve az esetleges konfrontáció kockázatát.** Továbbra is törekedni kell a párbeszédre, ugyanakkor készen kell állni az ellenünk vagy szövetségeseink ellen irányuló, akár figyelmeztetés nélkül, hagyományos vagy nem hagyományos eszközökkel végrehajtott agresszió elrettentésére és kivédésére is.
- Az elmúlt időszakban elért számottevő eredmények ellenére **a Nyugat-Balkán biztonsági helyzete továbbra is törékeny.** A térség nyugati integrációja befejezetlen, ráadásul az ellenőrizetlen, tömeges és illegális migráció súlyos kihívások elé állítja a migrációs útvonalakon fekvő államokat. Az esetleges politikai és gazdasági instabilitás a vallási radikalizmust is erősítheti. Magyarország kitettsége a nyugat-balkáni kihívásoknak alapvetően meghaladja a legtöbb európai országét, ezért felelőségünk is rendkívül nagy a nyugat-balkáni stabilizációs törekvések sikerességében.
- Magyarország biztonságára meghatározó hatást gyakorol a **tömeges bevándorlás okozta válság.** A globális folyamatok figyelembevételével a kihívással hosszú távon is számolni kell. A dokumentum számba veszi az illegális migráció kiváltó okait, körülményeinek is, úgy mint a politikailag, gazdaságilag és társadalmilag instabil államok számának növekedése több kontinens számos régiójában, a túlnépesedés, a kiterjedt szegénység és a negatív hatású környezeti változások (éghajlatváltozás, élelmiszer- és vízhiány).
- A kontinensünkön elkövetett terrorcselekmények arra utalnak, hogy a szélsőséges vallási indíttatású terrorizmus egyre növekvő biztonsági kockázatot

jelent Európa államai számára. Az Európába irányuló tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció is közvetlenül növeli a terrorveszélyt.

- A technikai fejlődéssel és vívmányainak elterjedésével **folytatódik a biztonságot veszélyeztető, nehezen kontrollálható nem állami szereplők** – például szervezett bűnözői körök, nemzetközi terrorszervezetek, kiberbűnözői csoportok, szélsőséges vallási közösségek, magán biztonsági cégek, egyes nem kormányzati szervezetek és egyéb transznacionális hálózatok – **súlyának növekedése a nemzetközi biztonságpolitikában**. Ezek mögött sokszor nehezen azonosítható érdekek és csoportok húzódnak meg, és könnyen szolgálhatnak rejtett állami szándékokat.
- Növekvőben van azoknak az államoknak és nem állami szereplőknek a száma, amelyek a kibertér kritikus adatok illegális megszerzésére, valamint az elektronikus információs rendszerekben vagy azokon keresztül történő – akár fizikai – károkozásra használják. Ezért **a kibertér ma már a szárazföld, a tengerek, a levegő és a világűr mellett külön műveleti térnek számít**.
- **A globális felmelegedés és a szélsőségesebbé váló időjárás** hozzájárul egyes államok belső nehézségeinek erősödéséhez. Az éghajlatváltozás hatásai mindenhol érzékelhetőek, ugyanakkor különösen erősen jelentkeznek számos olyan térségben, amelyek más okok miatt eleve sérülékenyek, súlyosbítva a meglévő társadalmi és gazdasági problémákat.
- **A tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök terjedése**, illetve fejlődése növeli a kiszámíthatatlanságot, tartós kockázatot jelentve a transzatlanti térség és hazánk biztonságára.
- **A globális gazdaság növekedési ütemének esetleges lassulása** és az ebből fakadó gazdasági és pénzügyi instabilitás növekvő kockázati tényezőt jelent.
- Újfajta kockázatként tekint a dokumentum a hagyományos fizetőeszközöket helyettesítő, széles körben elterjedt **kripto valutákra**, amelyek működése jogilag még nem kellően szabályozott.⁸

Magyarország alapvető érdekei

A stratégia az ország alapvető érdekeként határozza meg az alábbi elemeket:

- Magyarország elsődleges biztonsági érdekének tekinti szuverenitásának, **területi integritásának és alkotmányos rendjének megőrzését, állampolgári biztonságának garantálását, az ország stabilitását, fenntartható gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok érvényesülését**.
- Nemzeti biztonsági érdeknek tekinti továbbá **a nemzetközi béke, biztonság, stabilitás és együttműködés fenntartását, a demokratikus elvek érvényesülésének előmozdítását, a fenntartható fejlődés elősegítését, az euroatlanti és az európai biztonsági struktúrák erősítését**. Kiemelkedő fontossággal bír az euroatlanti és az európai térség, benne különösen a közép-

⁸ Uo. 2105-2108.o.

európai régió és a Magyarországgal szomszédos országok biztonsága és stabilitása.

- **A határon túli magyarság helyzete elválaszthatatlan Magyarország biztonságától.** Magyarország szoros figyelemmel követi a szomszédos államokban élő magyarok helyzetének alakulását.
- **Alapvető érdekünk a stabilitás kivetítése közvetlen szomszédságunkra, kiemelten a nyugat-balkáni térségre.** A térség számos olyan jellemzőt mutat, amelyek váratlan és előnytelen kombinációja akár biztonsági kockázatot is jelenthet. Ilyenek az állami instabilitás, az etnikai és vallási törésvonalak, a magas munkanélküliség, továbbá a hosszú távú euroatlanti integrációs perspektíva hiánya. A nyugat-balkáni térség euroatlanti integrációja kulcsfontosságú a régiót érintő problémák megoldásában.
- **Fontosnak tartjuk a stabilitás erősítését a transzatlanti térség biztonságával összefüggő távolabbi térségekben, többek között a közelkeleti és észak-afrikai térségben, a Száhel-övezetben és Közép-Ázsiában.**
- **Magyarország érdekelt egy erős, demokratikus, stabil, gazdaságilag fejlődő Ukrajnában és kiegyensúlyozott kétoldalú kapcsolatokban, ugyanakkor az ukrán nemzettudat erősítését szolgáló legitim törekvések nem járhatnak a kárpátaljai magyar közösség szerzett jogainak csorbulásával.⁹**

Magyarország szövetségi rendszere, együttműködése más államokkal a biztonság- és védelempolitika területén

Ahogy *Csiki Varga Tamás* és *Tálas Péter* rámutatnak: több mint 20 éves NATO- és 15 éves EU-tagságunk nyomán természetes, hogy a dokumentum szerint is „**Magyarország biztonság- és védelempolitikájának elsődleges nemzetközi keretét a NATO és EU tagsága jelenti.** Érdekünk a két szervezet kohéziójának megőrzése és egymást kölcsönösen erősítő és kiegészítő együttműködése.”¹⁰ **A stratégia kiemelt célként kezeli a NATO és EU kohéziójának megőrzését.** A hagyományos katonai kihívások esetében továbbra is célkitűzés marad, hogy „a haderő fejlesztésének eredményeként számottevően járulunk hozzá az Észak-atlanti Szerződés 5. cikke által szavatolt kollektív védelemhez”, és nyitottan fogalmaz az Európai Unió közös biztonsági és védelmi képességfejlesztésével kapcsolatban is, miszerint fontosak az állandó strukturált együttműködésben rejlő lehetőségek.¹¹

⁹ Uo. 2109. o.

¹⁰ Idézi Csiki Varga Tamás – Tálas Péter: Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések 2020/17. [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2020_17_Az%20%C3%BAj%20magyar%20Nemzeti%20Biztons%C3%A1gi%20Strat%C3%A9gi%C3%A1r%C3%B3l%20\(Csiki%20Varga%20T.%20-%20T%C3%A1las%20P.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2020_17_Az%20%C3%BAj%20magyar%20Nemzeti%20Biztons%C3%A1gi%20Strat%C3%A9gi%C3%A1r%C3%B3l%20(Csiki%20Varga%20T.%20-%20T%C3%A1las%20P.).pdf) (2022.07.12.) 5.o.

¹¹ A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról Magyar Közlöny 2020. évi 81. szám 2114.o.

A NATO-val kapcsolatban a stratégia leszögezi: a szervezet Magyarország biztonságának alapköve. A stratégia magáénak vallja a NATO „360 fokos kitekintését”, tehát nem kíván priorizálni „keleti” vagy „déli” stratégiai irányokból érzékelt fenyegetések között, hanem a lehető legteljesebb spektrumú szövetségi felkészülést igényli. A dokumentum értelmében Magyarország vállalja a NATO elvárásainak megfelelően, hogy 2024-től a bruttó hazai össztermék évi legalább 2%-ának megfelelő összeget fordít védelmi kiadásokra.¹²

Az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájával összefüggésben a stratégia két lényegi dimenzióban határozza meg a magyar érdekeket, amelyek azonban a dokumentum erős nemzeti szuverenitás-központúságából eredően bizonyos önellentmondást hordoznak magukban. Az első dimenzió az EU működéséről és jövőjéről alkotott elképzelés, mely szerint „az erős Európa talapzatát a szabad nemzetek és a cselekvőképes államok képezik. Az EU jövőjét hazánk ezért nem föderációként, hanem szuverén nemzetállamok szövetségeként és integrációjaként képzelel el, miközben „egyetért azzal, hogy ezen államok szuverenitásuk egy körülhatárolt részét nemzeti érdekből közösen gyakorolják.” A másik dimenziót a közös biztonság és védelempolitika megerősítése jelenti, amely „hosszútávon, a tagállamok teljes egyetértése esetén elvezethet a közös európai védelemhez, egy közös európai haderő felállításához”.¹³

A stratégia a következő országokat nevesíti a biztonság- és védelempolitikai együttműködés különböző területein: visegrádi országok, Németország, Lengyelország, Egyesült Államok, Olaszország, Franciaország és Törökország.

Az Oroszországi Föderáció kapcsán a dokumentum rögzíti, hogy a „nemzetközi rendszer egyik meghatározó tényezője, számos globális és regionális biztonsági kérdés kezelésében játszik megkerülhetetlen szerepet. A közelmúltban ugyanakkor a NATO és Oroszország, valamint az EU és Oroszország kapcsolatában súlyos feszültségek alakultak ki. A NATO a romló biztonsági környezetben megerősítette elrettentési és védelmi berendezkedését, felfüggesztette a civil és katonai gyakorlati együttműködését Oroszországgal. Ezzel együtt a politikai párbeszéd csatornáit is nyitva hagyta, mivel a Szövetség nem keresi a konfliktust és nem is jelent fenyegetést Oroszország számára. **Magyarország – miközben prioritásnak tartja a NATO és az EU kohéziójának megőrzését – érdekelt a magyar–orosz kapcsolatok és gazdasági együttműködés pragmatikus fejlesztésében.”**¹⁴

Alapvetően gazdaságpolitikai motivációjú a stratégia álláspontja Kínával kapcsolatban is: „A magyar–kínai kapcsolatok pragmatikus alapokon történő intenzív erősítése, és kiváltképpen az európai, afrikai és ázsiai kontinenseket összekötő kereskedelmi kapcsolatok szorosabbra fűzését célzó „modern selyemút” („Övezet és Út Kezdeményezés”) programba történő, kölcsönös előnyökkel járó bekapcsolódás Magyarország érdeke.” Ez azonban kiegészül azzal – a transzatlanti szövetségi rendszerben egyértelműen hangsúlyozott – racionális kockázatértékeléssel, miszerint „a

¹² Uo. 2103.o.

¹³ Uo. 2109-2110.o.

¹⁴ Uo. 2111-2112.o.

gazdasági együttműködés lehetőségeinek kiaknázása során tekintettel kell lenni azokra a kivettségéből adódó tényezőkre is, amelyek a feltörekvő Kína a kritikus infrastruktúrába történő beruházásai, a legfejlettebb infokommunikációs technológia esetleges szállítójaként való megjelenése és általában a regionális befolyásának megerősödése révén keletkeznek.”¹⁵

Kiemelt biztonsági kockázatok

A stratégia átfogó, valamennyi biztonsági dimenziót érintő kihívásokkal, fenyegetésekkel számol.

- **illegális tömeges migráció;**
- **váratlan fegyveres támadás**, beleértve a az Észak-atlanti Szerződés 5. cikke alá tartozó eseteket;
- **hibrid** (összehangolt és széleskörű diplomáciai, információs és titkosszolgálati műveletek, pénzügyi-gazdasági nyomásgyakorlással, pénzügyi spekulációs támadásokkal katonai fenyegetéssel párosulva) **támadások** Magyarország destabilizálása, kormányzati cselekvőképességének, politikai stabilitásának és társadalmi egységének gyengítése, továbbá nemzetközi érdekérvényesítő képességének korlátozása céljából;
- **kibertámadások** a kormányzati informatikai rendszerek, az E-közigazgatás, a közműszolgáltatók, a stratégiai vállalatok, a létfontosságú infrastruktúra egyéb elemei és más, a társadalom működésében fontos szervezetek számítógépes hálózatai ellen;
- **terrorcselekmény** elkövetése Magyarországon, illetve magyar állampolgárok vagy magyar érdekeltségek ellen külföldön;
- **a nemzeti szuverenitást sértő, a nemzeti döntési jogköröket nyíltan vagy leplezetten elvonó törekvések**, továbbá a határon túli magyar közösségek helyzetének jelentős romlása vagy ellehetetlenülése, amelynek következtében tömegesen kényszerülhetnek elhagyni szülőföldjüket;
- **a tartós népességfogyás és a lakosság átlagéletkorának folyamatos emelkedése miatt kritikus demográfiai helyzet kialakulása;**
- **a nemzetközi gazdasági válság kiújulása vagy a globális kereskedelmi konjunktúra tartós leállása**, ennek következtében pedig a globális és regionális értékláncok leromlása;
- **az energiaimportban bekövetkezett fennakadásból fakadó ellátási válsághelyzet létrejötte;**
- **súlyos és tartós instabilitás kialakulása, illetve „bukott állam” létrejötte hazánk közvetlen szomszédságában vagy régióinkban;**

¹⁵ Uo. 2112.o.

- a forradalmi technológiai fejlesztések illetéktelen kezekbe kerülésével a nemzet biztonságát veszélyeztető támadások vagy terrorcselekmények megjelenése;
- bűnszervezetek, szervezett bűnözői csoportok magyarországi térnyerése és befolyásának erősödése;
- tömegpusztító fegyverekkel, illetve nukleáris, radiológiai, biológiai vagy vegyi szennyezőanyagokkal Magyarország vagy a környező országok ellen **végrehajtott támadás vagy terrorcselekmény**;
- olyan Magyarország vagy szomszédos országok területén bekövetkezett **ipari balesetek és katasztrófák**, amelyek regionális kihatásokkal járnak;
- a lakosság tömeges és súlyos megbetegedésének kockázatát hordozó járványos betegség magyarországi megjelenése és gyors terjedése;
- nagyobb ár- és kiterjedt belvizek kialakulása, valamint más természeti katasztrófák – hosszantartó aszályos időszakok, hő- és hideghullámok, heves viharok, pusztító erdő vagy vegetációtüzek – **rendszeres bekövetkezése**;
- a globális felmelegedés következtében tartósan vízhiányos időszakok rendszeres előfordulása, a talaj fokozatos kiszáradása és eróziója, valamint a vegetáció pusztulása egyes erősen sérülékeny hazai térségekben.¹⁶

Célok, feladatok és a hozzájuk rendelt eszközök

A biztonság szavatolása érdekében elsődleges cél a nemzeti intézkedések hatékonyságának és rugalmasságának, valamint a nemzeti együttműködés szilárdságának erősítése. A biztonság erősítésére irányuló erőfeszítéseknek, beleértve Magyarország nemzetközi szerepvállalását is, széleskörű lakossági támogatáson kell alapulnia. **Magyarország stratégiai célkitűzése, hogy 2030-ra kialakítsa azokat a nemzeti ellenálló, elrettentési, védelmi, válságkezelési és koordinációs képességeket**, amelyek a változékony nemzetközi környezetben előfeltételei a nemzet fejlődéséhez szükséges stabilitásnak és biztonságának.¹⁷

A hatékony és exportképes nemzeti védelmi ipar fejlesztése fontos sarokköve a biztonság szavatolásának. A hazai védelmi ipart a kis- és közepes védelmi ipari vállalkozások támogatásával, a védelemhez szükséges termékek lehető legnagyobb arányú hazai forrásokból való beszerzésével, a védelmi célokat szolgáló kutatás-fejlesztés és innováció támogatásával, illetve a hazai tudásbázis védelmi ipari fejlesztésekbe történő bevonásával kell támogatni. **A nemzeti haderő fejlesztését szolgáló átfogó program a Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program (HHP).**¹⁸

¹⁶ Uo. 2112-2113.o.

¹⁷ Uo.2113.o.

¹⁸ Uo.2114.o.

A nemzetközi biztonsági kihívások kapcsán Magyarország fő célja a hatékony többnemzeti együttműködés kialakítása, amelynek kereteit a meglévő kollektív és kooperatív biztonsági rendszerek (NATO, EU, EBESZ), valamint az európai bővítés keretei adják. Erősíteni kell a kétoldalú vagy regionális biztonsági és védelmi együttműködési keretek kialakítását.¹⁹

Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája

Míg a Nemzeti Biztonsági Stratégia a biztonság valamennyi szektorára vonatkozóan határozta meg a kiemelt fenyegetéseket, az elérendő célokat, valamint az ahhoz szükséges feladatokat és eszközöket, addig a **Nemzeti Katonai Stratégia (A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról) ágazati stratégiaként a biztonság katonai szektorát elemző stratégiai dokumentum.**

A Stratégia bevezetőjében deklarálja: „**Magyarország stratégiai célkitűzése, hogy 2030-ra olyan Magyar Honvédséget építsen, amely a NATO tagjaként és a régió egyik meghatározó haderejeként képes garantálni az ország biztonságát, elrettenteni az esetleges agressziót, támogatni az összkormányzati védekezést a katonai és nem katonai fenyegetésekkel és kihívásokkal szemben, továbbá képes ellátni szövetségi és európai uniós tagságából származó feladatait. Ennek kereteit a Zrínyi HHP biztosítja**”.²⁰

A bevezetőben található **másik fontos tételmondat, hogy a Magyarország katonai biztonsága egymást kiegészítő pillérekre épül. Az egyik pillér a korszerű nemzeti haderő, a másik pillér pedig a NATO**, amelyet az EU keretében működő közös biztonság- és védelempolitika, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretében működő együttműködési fórumok egészítenek ki.²¹

A 21. század műveleti környezetével összefüggésben a dokumentum – összhangban a Nemzeti Biztonsági Stratégiával – úgy értékeli, hogy „A globális és az európai biztonsági környezetet az instabilitás és a kiszámíthatatlanság jellemzi. A távoli térségekben kialakult válságok rövid időn belül hatással lehetnek Magyarország biztonságára is [...]. A globális biztonsági helyzet összességében romló tendenciát mutat. A hatalmi erőviszonyok átrendeződése a nagyhatalmi versengés újbóli felerősödésével és a konfrontáció veszélyének növekedésével jár együtt.”²²

A 21. században a háború céljának változatlansága mellett annak színterei, formái és eszközei kibővülnek, jellemzői változnak, egyre inkább áttérjednek a biztonság nem katonai dimenzióira. A hibrid hadviselés során állami és nem állami szereplők

¹⁹ Uo.2114.o.

²⁰ A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról M A G Y A R K Ö Z L Ö N Y • 2021. évi 119. szám 5069-5070.o.

²¹ Uo. 5070.o.

²² Uo. 5070.o.

katonai és nem katonai eszközöknek egy meghatározott stratégiai cél érdekében történő összehangolt felhasználásával törekednek érdekeiket érvényesíteni. A hibrid hadviselésben jellemző a nyilvános diplomácia és a stratégiai kommunikáció révén a belföldi és a nemzetközi közvélemény aktív és tudatos befolyásolása, az információs műveletek keretében az információs csatornák és közösségi médiaplatformok manipulálása, a társadalmi, politikai és gazdasági instabilitás gerjesztése, a válságok kihasználása, valamint a befolyásolás és nyomásgyakorlás eszközeként a feltételekhez kötött katonai és gazdasági-pénzügyi segítségnyújtás. **A nem katonai műveletek előtérbe kerülése automatikusan maga után vonja a háború és a békeállapot közti határ elmosódását.**²³

A legújabb technológiai fejlesztésekkel kapcsolatban kiemeli a dokumentum, hogy a legújabb eszközök és technológiák a gazdasági előnyök megszerzése érdekében a civil kereskedelemben a védelmi szférával egy időben vagy már azt megelőzően megjelennek (korábban a legfejlettebb technológiák a védelmi szféráról terjedtek a civil irányába, időeltolódással). Ráadásul a mesterséges intelligenciával rendelkező robotok, a forradalmian fejlődő drónraj technológia, az ember-robot együttműködésben megvalósuló katonai feladatvégrehajtás, az automatizált döntéshozatali technológiák, a 3D nyomtatás katonai alkalmazása, a kibertér műveletek és az irányított energiájú fegyverek, valamint a nagy pontosságú és autonóm csapásmérési képességekkel rendelkező haditechnikai eszközök alapjaiban változtatják meg a jelenlegi hadviselés szabályait és eljárásrendjét. Következésképpen a jövő hadszínterein kisebb létszámú, fejlett technológiai támogatással rendelkező szembenálló felek megjelenése várható.²⁴

A fentiek következtében **a jelenkori korszerű háborúban elmosódik a hadászati és a hadművelleti szintek közötti különbség, valamint megváltozott a győzelem fogalma, ugyanis a támadó félnek a politikai cél elérése érdekében nem szükséges az ellenség területének elfoglalása, haderejének, fegyveres erőinek megsemmisítése, gazdasági potenciáljának teljes lerombolása.** A győzelem kivívásához elegendő lehet a hadászati csapásmérő erővel, nagy pontosságú fegyverrendszerekkel az ellenség állami és közigazgatási vezetés-irányítás központjainak, létfontosságú infrastruktúrájának a támadása, a kommunikációs rendszerek működésének blokkolása, a politikai vezetés cselekvési képességének ellehetetlenítése, valamint az ellenség hadereje, katonai infrastruktúrája vonatkozásában a vezetési objektumokra történő csapásmérés, összességében tehát a célország feletti teljes körű ellenőrzés megszerzése.²⁵

A katonai szektort érintő kihívások, fenyegetések vonatkozásában a dokumentum lényegében a visszautal a Nemzeti Biztonsági Stratégiában nevesített .

A Stratégia Magyarország védelmi adottságaival összefüggésben megállapítja, hogy „a hidegháború befejezését és a kelet-közép-európai politikai változásokat követő

²³ Uo. 5070-5071.o.

²⁴ Uo. 5071.o.

²⁵ Uo. 5071.o.

korszakban és gazdasági körülmények között kevesebb figyelem és forrás jutott a honvédelem ügyére. A jellemzően szovjet gyártmányú főbb haditechnikai rendszerek élettartamának lejártával azok cseréje csak egyes területeken valósulhatott meg, míg komplett fegyvernemek és fegyvernemi kultúrák szinte teljesen eltűntek. Ezzel párhuzamosan a korábban meglévő védelmi ipari kapacitások is szinte teljesen leépültek, a nemzetgazdaság védelmi célú mozgósításának képessége alapvetően megszűnt”.²⁶

A helyzet orvoslására a Kormány 2016-ban a Magyar Honvédség átfogó fejlesztését célzó programot indított, a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Programot (HHP). „A Magyar Honvédség átfogó fejlesztése hozzájárul a nemzeti védelmi ipar újjáélesztéséhez, a munkahelyteremtéshez, a beszállítói láncokon keresztül a magyar kis- és középvállalkozások fejlesztéséhez, a külföldi beruházások bővítéséhez, a világszínvonalú technológia, valamint a képzési, oktatási és műszaki rendszerek magyarországi megjelenéséhez, megerősítéséhez.”²⁷

A biztonsági környezet vonatkozásában a dokumentum kiemeli, hogy földrajzi elhelyezkedéséből adódóan Magyarországot közvetlenül érinthetik az Európa déli és keleti periferiáján jelentkező kihívások. Az ország biztonságát meghatározó régiókban nem sikerült lezárni az elmúlt évtizedek konfliktusait, amelyek könnyen és váratlanul terjedhetnek át más régiókra is. Ezért Magyarország biztonsága nem választható el a globális és regionális folyamatoktól, amelyek hatásai ellen hazánk többnemzeti együttműködésben lép fel. Ezzel együtt, **Magyarország szempontjából kiemelt prioritással bír a nyugat-balkáni, és felértékelődött a közel-keleti, valamint az észak-afrikai térség, illetve az Európai Unió keleti szomszédságának (Ukrajna) stabilitása.**²⁸

A jövő honvédelmével kapcsolatban a dokumentum leszögezi, hogy a Magyar Honvédségnek a hazai és nemzetközi feladatai végrehajtása érdekében korszerűen felszerelt és kiképzett katonákkal, valamint rugalmasan alkalmazkodni képes, hatékonyan alkalmazható, telepíthető és fenntartható katonai képességekkel kell rendelkeznie. A korszerű haderőhöz elengedhetetlen a megfelelő és folyamatosan megújulni képes nemzeti védelmi ipar kialakítása és fenntartása. **A reform alatt álló Magyar Honvédségnek az alábbi követelményeknek kell megfelelnie:**

- **Elrettentés és védelem:** a Magyar Honvédségnek a képességfejlesztések végrehajtásával olyan korszerűen felszerelt, magasfokú mobilitással és reagálóképességgel rendelkező haderővé kell válnia, amely képes nemzeti és szövetséges keretek között azonnali, gyors és hatékony beavatkozásra. **A stratégiai szintű elrettentés és védelem szempontjából meghatározó Magyarország NATO- és európai uniós tagsága, ugyanakkor az önálló nemzeti képességek fejlesztése a NATO és az Európai Unió védelmi képességeit is növeli, ezáltal a kontinens stabilitását és biztonságát erősíti.**

²⁶ Uo. 5073.o.

²⁷ Uo. 5073.o.

²⁸ Uo. 5073.o.

- **Nemzeti együttműködési képesség (védelmi igazgatás):** a dokumentum kiemeli: „Bár az ország fegyveres védelme kizárólag a Magyar Honvédség tevékenységén keresztül valósulhat meg, a kihívások jellegéből adódóan azonban a teljes nemzet felkészítése, a nemzeti ellenállóképesség (reziliencia) fejlesztése, erősítése szükséges a honvédelem komplex rendszerében. Mindez magába foglalja az állam- és közigazgatás, a gazdaság, a társadalmi szerveződések és az egyének békeidőszaki felkészítését és fejlesztését is, mivel az ország biztonságát csak ezek együttes megléte és együttműködése biztosíthatja.[..] A védelmi igazgatás részét képező honvédelmi igazgatásnak fel kell készítenie az állami és nem állami szerveket, a gazdasági élet szereplőit, valamint az állampolgárokat honvédelmi feladataik végrehajtására, és biztosítani kell a haza védelme érdekében a civil és a katonai képességek együttes és koordinált alkalmazását”.
- **Nemzeti ellenállóképesség (reziliencia):** A komplex, nehezen kiszámítható biztonsági környezetben fel kell készülni a hagyományos és hibrid fenyegetésekre, valamint más válsághelyzetekre. Ennek érdekében tovább kell fejleszteni a csapásokat elviselő, azok hatásait elhárítani, enyhíteni és felszámolni, a kritikus fontosságú képességek működését fenntartani képes nemzeti ellenállóképességet. A katonai műveletekhez szükséges információk megszerzésében, a Magyarország biztonságát érintő válságok előrejelzésében, a magyar honvédelmi érdekeket veszélyeztető leplezett törekvések felderítésében, valamint a válságkörzetekben szolgálatot teljesítő katonák biztonsága érdekében fokozottan szükség van a katonai hírszerzés és elhárítás hatékony működésére. Kiemelt hangsúlyt kell helyezni a hazai társszolgálatokkal, valamint a NATO- és az EU-tagállamok hírszerző és elhárító szervezeteivel kialakított stratégiai együttműködés fejlesztésére.
- **Nemzetközi együttműködési képesség:** tekintettel Magyarország NATO-, és EU-tagságára, a Magyar Honvédség képességeinek fejlesztése során kiemelt figyelmet kell fordítani a szövetséges és európai uniós haderőkkel való együttműködési képesség és készség fenntartására és fokozására. A Magyar Honvédség prioritásnak tekinti a NATO és az Európai Unió számára felajánlott képességeinek fenntartását, és a nemzetközi katonai műveletekhez történő hozzájárulás hosszú távú biztosítását. Fejleszteni kell a többnemzeti együttműködés személyi, intézményi, eljárási és szabványosítási feltételeit. Ezen intézkedések elősegítik a szövetségeseinkkel folytatott stratégiai együttműködést, valamint a haderő közös fejlesztését és alkalmazhatóságát kollektív védelmi feladatokban, a határon kívüli válságkezelő műveletekben és partnerek képességépítését támogató feladatokban egyaránt. **Az interoperabilitás kialakításának első szintje** a katonai képességek két- és többoldalú formában történő összehangolt fejlesztése más NATO- és EU-tagállamokkal. **A második szintet** a szövetségeseinkkel és európai uniós partnereinkkel folytatott közös kiképzések és gyakorlatok jelentik, mind a fizikai, mind a virtuális térben. **Az interoperabilitás legmagasabb szintjét** a közös regionális formációkban és a készenléti erőkhöz történő részvétel jelenti, ezért törekedni kell az ezekben történő rendszeres szerepvállalásra.

- **Emberközpontúság:** Stratégiai cél a kiszámítható, tervezhető jövőképet biztosító katonai életpálya versenyképessé tétele, a munkakörülmények javítása, a szervezeti kultúra fejlesztése, ezzel együtt a hivatástudat erősítése. Az utánpótlás összetársadalmi feladat, amely a hazafias és a honvédelmi nevelés eredményességétől is függ. A haderő humánstratégiai célkitűzéseivel összhangban, a hazafias és a honvédelmi nevelés keretein belül megvalósul az Alaptörvényben rögzített állampolgári kötelezettség teljesítéséhez szükséges alapismeretek (köznevelési, szakképzési és felsőoktatási intézményrendszeren átívelő) széleskörű társadalmi elterjesztése. A széleskörű társadalmi beágyazottság érdekében a Magyar Honvédség az állami, nemzeti, katonai és egyéb rendezvényeken folyamatos katonai megjelenést biztosít, ezáltal elősegítve a katonai hivatás elfogadottságát, presztízsének növelését.²⁹

A Zrínyi HHP keretében a Magyar Honvédség összefegyvernemi struktúrája, azaz szárazföldi erők, légierő, valamint a katonai kiberterművelési erők fejlesztésre kerülnek. A szárazföldi erők vonatkozásában fokozatosan – az erőforrások rendelkezésre állásának ütemében – fejlesztésre kerülnek a harcoló, a harctámogató és harckiszolgáló képességek. Ennek érdekében három dandáros struktúra kerül létrehozásra, amelynek keretében egy nehéz, egy közepes és egy különleges rendeltetésű (könnyű) dandár kialakítása a cél. A harctámogató képességek vonatkozásában jelentős, elsősorban minőségi fejlesztések történnek a híradó és informatikai, a műszaki, a vegyivédelmi és a felderítő szakterületeken. A légierő feladatainak eredményes ellátásához három légbázis, továbbá légvédelmi és légi vezetési képességek kerülnek fejlesztésre.³⁰

A Zrínyi HPP keretében beszerzett, illetve beszerezni tervezett eszközök:

- 44 darab Leopard 2 A7+HU, illetve kilenc harctámogató műszaki, hídvető- és kiképző jármű,
- 24 darab PzH 2000-es önjáró löveg
- infrastruktúra-fejlesztés
- új gyalogsági páncéltörő fegyverek beszerzésére
- 218 KF41 Lynx gyalogsági harcjárművet rendszeresít a Honvédség, melyből 172 darabot Magyarországon, egy Zalaegerszegen létesülő üzemben gyártanak majd le.
- NASAMS légvédelmi rakétarendszerekkel és AMRAAM rakétákkal korszerűsítik Magyarország légvédelmi képességeit;
- A H145M könnyű többcélú helikopterek mellett Magyarország vásárolt 16 darab H225M közepes helikoptert is, melyek leszállítása 2023-ban kezdődik meg.
- A cseh kézfegyverek mellett a következő években várhatóan sor kerül a Unique Alpine mesterlövész-fegyvereinek és AR-származékainak, illetve hosszabb távon valószínűleg a Dynamit Nobel páncéltörő kézfegyvereinek gyártására és talán rendszeresítésére is a magyar haderőben.

²⁹ Uo. 5074-5078.o.

³⁰ Uo. 5079.o.

- Több mint 300 Gidrán típusú 4x4-es páncélos rendszeresítésére is sor kerül majd, a török eredetű járműveket a Rheinmetall-lal közösen Kaposváron is továbbfejlesztik, gyártják majd. A Honvédség által rendszeresített eszközök nagy része, kb. 260 Gidrán várhatóan hazai gyártmányú lesz.
- Folyamatosan fejlődik Magyarország kibervédelmi képessége is: nemrég kezdte meg a működését a Nemzeti Kibervédelmi Központ, illetve a Honvédség külön Kiber Képzési Központot is létesített.
- Hazánk két KC-390-es sugárhajtású szállítórepülőgépet vásárol a brazil Embraertől.
- Magyarország ELM-2084-es radarokat vásárol majd Izraeltól; illetve a gyártásra is sor kerül majd hamarosan, Nyírteleken.³¹

Embraer 2 pcs	Rheinmetall 218 pcs	Rheinmetall Kerei Mávra 300 pcs	Krauss- Haffel Wegmann 44 pcs	Krauss- Haffel Wegmann 12 pcs	Krauss- Haffel Wegmann 5 pcs	Krauss- Haffel Wegmann 3 pcs	Krauss- Haffel Wegmann 24 pcs
							
KC-390	Lynx	Gidrán	Leopard 2A7	Leopard 2A4	WISENT 2	Leguan	PzH 2000
Airbus Helicopters 20 pcs	Airbus Helicopters 16 pcs	SAI ELTA	Kongsberg x Raytheon	Kongsberg x Raytheon 180 pcs	Kongsberg x Raytheon 60 pcs	Other 2 pcs	Other 2 pcs
							
H145M	H225M	ELM-2084	NASAMS	AMRAAM	AMRAAM-ER	Dassault Falcon 7X	Airbus A319
Saab Bofors Dynamics	Carl Gustaf M4	ČZUB	CZ-HU Bren 2, Skorpion EVO, P-07, 09				

ILLUSTRATION: ESTER TANKO

Haditechnikai eszközbeszerzések a Zrínyi HHP-ban

Forrás: Fáy Gergely: Resolute Decisions | Interview with Dr. Gáspár Maróth, Government Commissioner for Defense Development <https://hypeandhyper.com/en/resolute-decisions-interview-with-dr-gaspar-maroth-government-commissioner-for-defense-development/> (2022.07.12.)

A Zrínyi HHP a Magyar Honvédség ütőképes és korszerűen felszerelt haderővé alakításán túl elsődleges célként fogalmazza meg a magyar védelmi ipar egyidejű fejlesztését, Magyarország kiemelt védelmi ipari központtá válását a régióban.

A Stratégia értelmében nemzeti védelmi ipari kapacitások fenntartása és fejlesztése, valamint az önálló védelmi ipari kutatás-fejlesztési és innovációs rendszer kialakítása stratégiai kérdés. **A dokumentum továbbá hangsúlyozza: védelmi ipar fejlesztése a fenntartható haderő létrehozása mellett hozzájárul a gazdaság, az ellátásbiztonság és a technológiai fejlettség növekedéséhez, az importfüggőség csökkentéséhez, a magasan képzett munkaerőt foglalkoztató munkahelyek megteremtéséhez, és hosszabb távon elősegíti az érintett vállalatok nemzetközi piacra lépését.**³²

³¹ Resperger István: MEGJELENT AZ ÚJ NEMZETI KATONAI STRATÉGIA. GONDOLATOK AZ ÚJ NEMZETI KATONAI STRATÉGIÁRÓL 9.o. <http://www.drresi.hu/wp-content/uploads/2021/03/RespergerNKShonlapNBI.pdf> (2022.07.12.)

³² A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról M A G Y A R K Ö Z L Ö N Y • 2021. évi 119. szám 5083.o.

A működő vagy jövőben létesülő hadiipari üzemek:

- 2019-ben nyitotta meg kapuit a HM Arzenál kiskunfélegyházi fegyvergyára, ahol cseh kézfegyverek összeszerelésével kezdtek, aztán bővíteni kezdték a gyártandó fegyverek portfólióját mesterlövész-fegyverekkel, civil felhasználású félautomata karabélyokkal és hamarosan várhatóan páncéltörő fegyverekkel is.
- 2019-ben megvette a magyar állam az osztrák Hirtenberger Defence aknavető- és lőszergyárat, melyben egyelőre még csak külföldi megrendelésre folyik a gyártás.
- 2022 első negyedévében indult meg a gyártás Airbus gyulai helikopter-alkatrészüzemben.
- 2023-ban megkezdte Lynx páncélosok gyártását a zalaegerszegi páncélozott lánctalpas katonai járművekre specializálódott harcjárműgyár.
- Kaposváron a kerekes harcjárművek gyártására specializálódott üzem jön létre, ahol első körben török-német 4x4-es, hosszabb távon pedig magyar fejlesztésű, 8x8-as katonai járműveket gyártanak majd, illetve ehhez kapcsolódó K+F tevékenységet folytatnak majd.
- Várpalotán lőszert és robbanószert gyártó üzem épül, itt nagyobb kaliberű, 30, 120 és 155 milliméteres lőszerrel mellett sor kerül majd RDX-robbanószerrel gyártására is.
- Hamarosan radarok előállítására alkalmas üzemet hoz létre Nyírteleken a magyar állami rész tulajdonban lévő Rheinmetall Hungary Zrt.³³

A védelmi költségvetés tekintetében a Stratégia leszögezi: a haderő megújításához folyamatosan bővülő költségvetési támogatást rendel a Kormány, és az elfogadott szövetségi kötelezettségvállalással összhangban garantálja a védelmi kiadásoknak a GDP 2%-os részarányra történő emelését legkésőbb 2024-től, majd legalább ennek a szintnek a megtartását az azt követő időszakra vonatkozóan.³⁴

Ellenőrző kérdések:

1. Milyen folyamatok határozták meg a kelet-közép-európai államok biztonság- és védelempolitikáját a kétpólusú világrend és a rendszerváltások után?
2. Milyen kül- és védelempolitikai lehetőségek álltak a kelet-közép-európai államok előtt az 1990-es évek elején?
3. Mikor csatlakozott Magyarország a NATO-hoz?
4. Mely NATO-műveleteket támogatta Magyarország például?

³³ Resperger István: MEGJELENT AZ ÚJ NEMZETI KATONAI STRATÉGIA. GONDOLATOK AZ ÚJ NEMZETI KATONAI STRATÉGIÁRÓL 11.o. <http://www.drresi.hu/wp-content/uploads/2021/03/RespergerNKShonlapNBI.pdf> (2022.07.12.)

³⁴A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról M A G Y A R K Ö Z L Ö N Y • 2021. évi 119. szám 5084.o.

5. Milyen az EU közös biztonság- és védelempolitikája keretében indított műveleteket támogat(ott) Magyarország?
6. Részt vesz-e Magyarország az állandó strukturált együttműködésben?
7. Mikor fogadták el Magyarország jelenleg nemzeti biztonsági stratégiáját (NBS)?
8. Hogyan írható le Magyarország biztonsági környezete az NBS alapján?
9. Milyen alapvető biztonságpolitikai érdekek jelennek meg az NBS-ben?
10. Milyen biztonsági kihívásokat és fenyegetéseket nevesít például az NBS?
11. Mikor indult a Magyar Honvédség átfogó fejlesztését célzó program, a Zrínyi Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program (HHP)?
12. Milyen követelményeknek kell megfelelnie a reform alatt álló Magyar Honvédségnek?
13. Milyen célt fogalmaz meg a Nemzeti Katonai Stratégia a védelmi költségvetéssel összefüggésben?

Ajánlott irodalom és források:

A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról Magyar Közlöny 2020. évi 81. szám

A Kormány 1393/2021. (VI. 24.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról Magyar Közlöny 2021. évi 119. szám

Csiki Tamás – Tálás Péter: Magyar biztonságpolitika 1989-2014 Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpont 2014

http://nit.uni-nke.hu/uploads/media_items/magyar-biztonsagpolitika_-1989-2014.original.pdf

Szálkai Kinga: *Magyarország NATO-tagságának jelentősége a 21. század elején* AJRC-Elemzések 2016E06 Antall József Tudásközpont 2016

http://www.ajtk.hu/uploaded/file/file_1499425185_1_AJRC-Elemze%CC%81sek%202016E06%20Sza%CC%81lkai%20Kinga.pdf

Türke András István – Besenyő János – Wagner Péter: Magyarország és a CSDP Zrínyi Kiadó 2017.

***Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014 azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014***

